

Velko S. Rus
**T. G. MASARYK
KOT SIMBOL
IN SKUPNI
POVEZOVALNI
IMENOVALEC
NEKATERIH
TEMELJNIH
SLOVENSКИH
IDENTITETNIH
ZNAČILNOSTI**

351-361

VELKO S. RUS
RAŠIŠKA 6
SI-1000 LJUBLJANA

::POVZETEK

T. G. MASARYK KOT ZUNANJI SIMBOL IN SKUPNI POVEZOVALNI IMENOVALEC NEKATERIH TEMELJNIH SLOVENSkih IDENTITETNIH ZNAČILNOSTI

Ime slovenskega Društva T. G. Masaryk za filozofsko antropologijo, etiko ter za socialne in humanistične znanosti, ki je bilo ustanovljeno jeseni 1995, njegov prvi predsednik in ustanovitelj pa je bil prof. dr. Vojan Rus, ki je leta 2000 iz znanih razlogov odstopil kot predsednik sicer zelo uspešnega društva.

Društvo je simbol in skupni povezovalni imenovalec nekaterih temeljnih slovenskih identitetnih značilnosti, ki so povezane tudi z deli, pomenom in vlogami oseb in organizacij, kot so Rostohar, Plečnik, slovenski masarikovci, Sokol, Univerza v Ljubljani, povezane pa so tudi tako z nekaterimi temeljnimi Masarykovimi vrednotnimi političnimi in socialnimi koncepti, kot z dokazanimi učinki/ rezultati njegovega zgodovinskega dela.

Ključne besede: T. G. Masaryk, (nacionalna) identiteta, slovensko Društvo T. G. Masaryk, Plečnik, masarikovci, Sokol, Rostohar, Univerza v Ljubljani, Masarykovi koncepti in učinki.

ABSTRACT

T. G. MASARYK AS SYMBOL AND COMMON INTEGRATIVE DENOMINATOR OF SOME SLOVENE IDENTITY CHARACTERISTICS

The name of Slovene Association T. G. Masaryk for philosophical anthropology, ethics and for social and humanistic sciences had been founded in autumn 1995. Up to year 2000, its first president and founder was dr. Vojan Rus, who, although association had a great succes, in the 2000 withdrew from the known reasons.

Association is the symbol and common integrative denominator of some basic Slovene identity characteristics, which are connected with the work, significance and roles of persons and organizations, like Rostohar, Plečnik, Slovene masaryks, Hawk, University of Ljubljana. Finally, they are connected also with some proved Masaryk's political and social conceptions, as with the proved effects/ results of his historical work.

Key words: T. G. Masaryk, (national) identity, Slovene association T.G. Masaryk, Plečnik, masaryks, Hawk, Rostohar, University of Ljubljana, Masaryk's concepts and work effects.

::SLOVENSKO DRUŠTVO T. G. MASARYK

Slovensko Društvo T. G. Masaryk za filozofsko antropologijo, etiko ter za socialne in humanistične znanosti je bilo ustanovljeno jeseni 1995. Njegov prvi predsednik in ustanovitelj je bil prof. dr. Vojan Rus.¹ Slovensko Društvo T. G. Masaryk je verjetno prvo masarykovo združenje zunaj Češke (Rus, Vojan, 1997). Jeseni 1995 pa je na Češkem nastalo mednarodno združenje T. G. Masaryk, katerega ustanovitev je spodbudil dr. Vojan Rus in v katerega so bili vključeni znanstveniki iz različnih dežel.

Slovensko Društvo T.G.Masaryk za filozofsko antropologijo, za etiko ter za humanistične in družbene vede je prostovoljno združenje strokovnjakov in ljubiteljev znanosti, ki so navedene v imenu društva in ki cenijo demokracijo kot filozofijo življenja in kot stil življenja (T. G. Masaryk).

Društvo skuša vzpodbujati sodelovanja humanističnih in družbenih ved, psihologije ter filozofije, kar se kaže tudi v naslednjih ciljih:²

- prizadevanje za kakovostno znanstveno raven v društvu zajetih ved in za njihovo ustrezno vlogo v sistemu javnega šolstva, izobraževanja, vzgoje in raziskovanja;
- preučevanje duhovnih, družbenih in vrednotnih procesov v sodobni Evropi in svetu in vprašanja uveljavitve miru, socialne pravičnosti, demokracije ter enakopravnosti (in sodelovanja) med narodi v teh sodobnih procesih ter položaj Slovenije v njih;
- spodbujati znanstveno preučevanje sodobnih človeških (človekovih) pravic in prispevati k njihovi aplikaciji;
- preučevanje odnosa med etiko, religijo, družbenimi znanostmi in politiko v sodobnem človeštvu in zlasti v evropski in slovenski družbi;
- preučevanje sodobne nacionalne problematike in odnosov med narodi, posebej v srednji in jugovzhodni Evropi;
- preučevanje odnosa med pozitivno tradicijo ter sodobnimi naprednimi duhovnimi in družbenimi procesi, zlasti v Evropi;
- prizadevanje za kakovostno znanstveno raven v društvu zajetih ved in za njihovo ustrezno vlogo v sistemu javnega šolstva, izobraževanja, vzgoje in raziskovanja;
- prizadevanje, da se v Sloveniji razvije intenzivno in kakovostno teoretično, empirično in aplikativno znanstvenoraziskovalno delo na vseh področjih, ki so zajeta v nazivu društva oz. ki jih vključuje delovanje društva;
- prizadevanje za stalno izpopolnjevanje organizacije in vsebine lastnega

¹Dr. Vojan Rus je bil zelo uspešen predsednik društva do leta 2000, ko je iz znanih razlogov odstopil.

²Cilji so predstavljeni tudi v statutu društva.

raziskovalnega, izobraževalnega in drugega (promocijskega npr.) dela, s posebnim poudarkom na interdisciplinarnih vsebinah.

V slovenskem kulturnem prostoru in v Sloveniji skuša društvo združevati zainteresirane za organizirano studiozno preučevanje in popularizacijo teoretične tematike in aplikativnih vprašanj etike, filozofske antropologije, aksiologije, (socialne) psihologije, filozofije zgodovine, filozofije politike ter drugih humanističnih in družbenih ved. Je zelo interdisciplinarno zastavljeno, kar se je pokazalo tudi pri zelo uspešni izvedbi dosedanjih znanstvenih simpozijev. Skupaj z revijo *Anthropos* in Znanstvenim inštitutom Filozofske fakultete v Ljubljani je bilo društvo soorganizator interdisciplinarnega znanstvenega srečanja T. G. Masaryk in sodobnost (Etika in morala v sodobni družbi, Ljubljana, maj 1996), na katerem je nastopilo 24 udeležencev, velika večina doktorjev znanosti. To je bilo eno največjih tovrstnih srečanj v zgodovini ljubljanske univerze, ki ji je decembra istega leta sledil enako uspešen in obiskan simpozij na temo "Intelektualci in preteklost ter sodobnost", ki je bila središčno posvečen tudi spominu na enega največjih znanstvenikov v slovenskem in svetovnem prostoru, na pokojnega akademika Antona Trstenjaka.

Septembra 1997 je bil izpeljan zelo uspešen simpozij (prvi tovrstni simpozij po 2. svetovni vojni v Sloveniji) z naslovom: "Sokol: včeraj, danes, jutri"³. Od leta 1997 so sledili naslednji enako uspešni znanstveni simpoziji, ki jih je organiziralo slovensko Društvo T. G. Masaryk: Evropa in Slovenija: skupne vrednote (1998), Globalizacija in človekove pravice (2000)⁴, Psihologija ter interdisciplinarne študije – psihologija v odnosu do drugih strok (2003) ter zadnji simpozij na temo slovenske narodne/ nacionalne identitete (2007).

::IZDAJATELJSKO DELO IN (MED)NARODNE ŠTUDIJE

Društvo je doslej (so)izdalo tudi tri knjižne edicije, v katerih so različna tematska področja, povezana tako z različnimi vprašanji slovenske nacionalne identitete, kot z vlogo in pomenom, ki ga je imel za izbrano področje T. G. Masaryk. Tako je leta 1997 v soizdajateljstvu s časopisom *Anthropos* izšla "Etika in morala v sodobni družbi" (urednik Vojan Rus), ki je zajela 48 prispevkov iz različnih področij humanistike in družboslovja. Leta 2005 pa sta izšli dve ediciji, obe je uredil Velko S. Rus: a/ "Sokol: včeraj, danes, jutri/ obletnice, doprinosi, pomeni" ter v soizdajateljstvu z Inštitutom T. G. Masaryk Češke akademije znanosti še b/ "Slovene association T. G. Masaryk in Prague

³Prispevki s simpozija so bili kasneje objavljeni v brošuri z enakim naslovom (izdajatelj je bilo slovensko Društvo T. G. Masaryk).

⁴Šlo je za simpozij z udeleženci iz Češke, Rusije in Francije.

2002”, v kateri so objavljeni prispevki skupine slovenskih mladih udeležencev, ki so decembra 2002 v Pragi nastopili na mednarodni konferenci z naslovom Čehi in Nemci v konceptih in politiki T. G. Masaryka “Češi a Nemci v po-jeti a politice T. G. Masaryka” (Rus, 2005). Vsekakor se je s tem nastopom skupina mladih udeležencev mednarodno uveljavila bolj kot katerakoli druga generacijska znanstvena skupina v tem obdobju v Sloveniji. Na konferenci je bilo s strani slovenskih udeležencev izpostavljeno tudi to, da je Masaryk poudarjal tudi pozitivna stališča nekaterih pomembnih ljudi iz nemške kulturne oz. duhovne zgodovine do Čehov in češke kulture: “Luther byl proti Čechům, pokud byl katolíkem; když se s církví rozešel, vystupoval stále pro věčné a spravedlivé posuzování českého národa, kázal národní smír a velebil mravní čistotu Jednoty Bratrské a dával ji Němcům za vzor, prohlašuje sebe a své stoupence za husity. Po Lutherovi vůdči němečti myslitelé vyslovovali své sympatie českému národu a odsuzovali katanství habsburské; uvádím Leibnize, Herdera a Goetheho. Herder zvláště přijal názory Komenského a přál si obnovení české samostatnosti. Básníci němečtí si oblíbili látku z našich dějin: Schiller, Lenau. Podobně spisovatelé z Čech: A. Meissner, Hartman a j. “(Masaryk, 1925, str. 596).

Soubigou (Soubigou, 2002) poudarja, da Masaryk ni bil proti – nemški. Tudi po ustanovitvi Českoslovaške republike je ohranil zelo dobre odnose z Michaelom Hainschem, prvim predsednikom avstrijske republike. Čeprav so šli nemško – češki odnosi skozi različna obdobja (Karnik, 1997), naj bi bila za Masaryka značilna predvsem pro – češka in ne proti – avstrijska orientacija.

::AKTUALNOST MASARYKOVE MISLI

Nekoliko prezrt, a pomemben je Masarykov prispevek pri analizi fenomenov njemu sodobnega militarizma. Zlasti se je osredotočil na t.i. pruski militarizem. V knjigi, objavljeni po 1. svetovni vojni z naslovom “Making the state”, Masaryk ločuje med sodobnimi in preteklimi tipi (pruskega) militarizma, ki naj bi izhajali iz mita omnipotentnosti absolutistične države (Giddens, 1970) in njegove “kolektivno narcisistične orientacije” (opazka avtorja pričujočega prispevka). Masarykovo interpretacijo bi lahko označili za sociopsihološko, saj opozarja tudi na sociopatološke vidike, ki poleg druge patologije, egoizma in “svobode” pretiranega subjektivizma olajšujejo (facilitirajo) sprejemanje militarizma (Giddens, 1970).

Vojan Rus (Rus, 1999) opozarja, da je bil T. G. Masaryk prvi, ki je zamisel nove Evrope in demokracije v industrijski in post – industrijski družbi oblikoval na osnovi (vrednot) izvirnega krščanstva. Masarykov koncept nove Evrope (Masaryk, 1994), je pomemben tudi za sodobno evropsko skupnost

demokracijskih držav/ narodov, kajti politična filozofija posameznika ni povezana le z njegovim načinom življenja, ampak tudi s politično filozofijo, kulturo in vrednotami družbe, pa tudi s celotnim političnim nacionalnim programom (Opat, 1993).

Vzporedno z evropsko idejo oz. kot njen komplement je Masaryk razvijal tudi koncepte odnosov z Rusijo (Masaryk, 1995/ 96). Enakopravno sodelovanje z Rusijo, spodbujanje njenega razvoja v demokratično smer, upošteva tudi njene posebnosti je danes aktualni evropski interes.

Za nekoga, ki v Sloveniji deluje na sociološkem in psihološkem področju, pa je pomembno tudi naslednje: Masaryka lahko štejemo za prvega profesorja sociologije v srednji Evropi⁵ (Giddens, 1970), nekateri ga prištevajo tudi k prvim socialnim psihologom (Brožek in Hoskovec, 1995). Poleg filozofije, religije, zgodovine in politične teorije, se je ukvarjal tudi s tako tipičnimi psihološkimi temami, kot so bile alkoholizem, samomorilnost, celo hipnoza (Brožek in Hoskovec, 1995). Pomembna je npr. Masarykova monografija o samomoru z naslovom *Suicide and the Meaning of Civilization* (objavljena v nemščini leta 1881: *Der Selbstmord als sociale Massenerscheinung der modernen Civilisation*); monografija je postala znana tudi zunaj Avstrije in doživela ugodne ocene v nemških, angleških, francoskih in italijanskih revijah (Giddens, 1970). Zlasti v zvezi s pričujočim simpozijem je pomembna njegova misel o vlogi in pomenu nacionalne identitete za posameznikovo osebnostno stabilnost (Masaryk, 1970, str. 50): "The overall effect of nationality should not be overestimated. It is unbelievable but true – in spite of magnified role which nationality today plays, we still have neither its scientific definition nor substantial research concerning its nature (and that of race). However, it seems that the national identity plays only minor and limited influence on the development of suicidal tendency. This influence might have psychological source, without taking into account education, moral standards, social conditions, etc. But for people nationality has complex meaning, related to physical as well as psychological aspects of individual existence."

Bodimo nekoliko pozorni tudi na ime T. G. Masaryk, pri čemer G. pomeni "Garrigue", kar je bil dekliski priimek njegove žene, Američanke, potomke francoskih hugenotov. Masaryk je posebljanje najsodobnejše emancipacije in simbol medsebojnega spoštovanja med spoloma, kar bi danes spadalo na področje "gender issue". Ne samo to: zgovorno je npr. dejstvo, da so imele ženske v Češkoslovaški republiki volilno pravico prej, kot v eni od domovin nastanka človekovih pravic, v Franciji. Ne gre prezreti, da je Masaryk poudar-

⁵Giddens (1970) ga šteje celo za enega prvih predstavnikov interaktivnega poučevalnega pristopa, kar je eno od temeljnih pričakovanj sodobnih pedagoško – andragoških pristopov.

jal, da pri ženskem vprašanju ne gre samo za ženo, ampak hkrati in v enaki meri za moža (Jogan, 1997, str. 25).

::T. G. MASARYK IN SLOVENCИ

Masarykovo pojmovanje demokracije je bilo tesno povezano z vprašanjem naroda, svoj čas pa je doživljal kot čas moralne krize (Zumr, 1997). Masaryk demokracije ni dojemal zgolj kot vprašanje politične ureditve, ampak tudi kot humanistični svetovni nazor. Različne Masarykove ideje so bile povezane s humanitetnim idealom, ki je predstavljal središčno idejo njegovega razmišljanja (Gantar Godina, 1997 b; Rus, Vojan, 1997). Temu so sledili tudi nekateri slovenski izobraženci. Slovenski "masarykovci", čeprav v različnih obdobjih različno blizu Masarykovi politični filozofiji, s svojo dejavnostjo in usmeritvijo zlasti na začetku zadnjega stoletja prejšnjega tisočletja predstavljajo pomemben del slovenske politične, socialne in kulturne zgodovine. Anton Dermota, Josip Ferfolja, Dragotin Lončar med drugim/i posebej in ponazarjajo zaznave, vrednotenja, odločitve in dileme slovenskih izobražencev, tudi v odnosu do social – demokracije in njenih idej. Zlasti razumevanje in smisel za reševanje nacionalnega vprašanja (Gantar Godina, 1997 a) uvršča slovenske realiste med tiste, ki jih v slovenski zgodovini ne gre prezreti.

V času Avstroogrške monarhije so številni slovenski študentje študirali na Dunaju in v Pragi. Praga je čudovito mesto, s svojo lepoto "jemlje dih" (Vitochova, Kjer in Všetečka, 1998). K temu je s svojim doprinosom k oblikovanju Hradčanov prispeval tudi Plečnik, ustvarialec izjemnega duha, za katerega dela nobeno priznanje ni preveliko. Pa vendar ne gre pozabiti, da je k njegovi uveljavitvi v Pragi nekoliko prispeval tudi T. G. Masaryk, ki je omogočil uresničitev Plečnikovega izjemnega daru. Masaryk je tako neločljivo povezan s Plečnikovim uveljavljanjem v Pragi, uveljavljanjem, ki ga lahko v glavnem češkem mestu vsako leto občudujejo milijoni tujih turistov.

V različnih obdobjih je različno aktivna tudi sekcija za sokolske študije in razvoj Društva T. G. Masaryk. Sekcija skuša študijsko združevati cilje, programe, ljudji in legalna/ legitimna pričakovanja v zvezi z nadaljevanjem tradicije in (post)modernističnim razvojem sokolskega gibanja in njegovih vrednot (ki predstavljajo osnovo identitete neodvisnosti in suverenosti – Sokoli, ki jih je vodil Josip Rus, so bili konec 30-ih let prejšnjega stoletja/ tisočletja edina organizacija v kraljevi Jugoslaviji, ki je odpovedala pokorščino kralju in izbrala svoje "vzporedno vodstvo"). T. G. Masaryk je bil v najožjem vodstvu češkega sokolskega gibanja, ki je ves čas od nastanka t.i. Južnega Sokola⁶

⁶Južni Sokol je nastal leta 1863, le leto kasneje po ustanovitvi češkega Sokola.

tesno sodelovalo s slovenskimi sokoli. Masaryk se je osebno poznal s kasneje vodilnimi slovenskimi Sokoli, z Josipom Rusom sta se npr. spoznala na Dunaju še v času, ko je bil Masaryk poslanec v parlamentu, Josip Rus pa študent na Dunaju (in kasneje v Pragi). Masarykove vrednote so že tedaj bistveno vplivale tudi na njegovo kasnejše delovanje tako v Sokolu, kot v drugih zgodovinskih dogodkih, povezanih s slovensko nacionalno samobitnostjo (Rus, Josip Andrej, 1989).

Masarykov osebni prijatelj je bil tudi Mihajlo Rostohar, glavni soustanovitelj Univerze v Ljubljani (leta 1919), ustanovitelj oddelka oz. inštituta za psihologijo na Univerzi T. G. Masaryka v Brnu v prvi polovici 20ih let prejšnjega stoletja/tisočletja, pa tudi ustanovitelj Oddelka za psihologijo v Ljubljani (leta 1950/51) in prvi predavatelj nekaterih posebnih psiholoških področij, med drugim tudi socialne psihologije. Rostohar je tudi avtor prvega učbenika socialne psihologije v slovenskem jeziku (Rostohar, 1964). V njem se ukvarja tudi s t.i. družbotvornimi silami v luči etnologije⁷, kar kaže, kot bi to poimenovali "danes", na njegovo interdisciplinarno in societalno usmerjenost. Skupaj z največjim slovenskim psihologom Antonom Trstenjakom je Rostohar v Sloveniji postavil temelje psihološke stroke. Avtor pričujočega teksta ocenjuje, da nihče drug razen njiju teh temeljev ni zastavil tako globoko. Zelo verjetno pa tudi velja, da je Masaryk s svojo podporo bistveno prispeval k Rostoharjevemu "kariernemu razvoju". S tega vidika je tudi Oddelek za psihologijo v Ljubljani posredno tudi "Masarykov dolžnik".

T. G. Masaryk je končno tudi častni doktor Univerze v Ljubljani in malokdo bi podvomil v upravičenost tega naziva. Poleg tega je Masaryk verjetno edini evropski predsednik oz. državnik, katerega kip stoji v ZDA.

::SKLEP: T. G. MASARYK KOT SIMBOL IN SKUPNI POVEZOVALNI IMENOVALEC NEKATERIH TEMELJNIH SLOVENSkih IDENTITETNIH ZNAČILNOSTI

Ime Društva T. G. Masaryka je torej tudi simbolično. Pomeni skupni imenovalec različnih ljudi, miselnih smeri in gibanj, ki so bili izjemnega pomena za slovensko zgodovino, nacionalno identiteto, hkrati pa kažejo na slovensko vpetost v Evropo in njene tokove: nobeno drugo ime ta hip ne more zajeti tolikšne raznolikosti slovenske odprtosti in kompetentnosti v Evropi in v marsičem odločilnih časih med obema svetovnjima vojnama: Masaryk je bil "intelektualni mentor" številnih neodvisnih intelektualcev, ki so študirali na Dunaju in v Pragi; kot član vodstva češkega Sokola je imel velik vpliv na

⁷Gre za celotno poglavje v Rostoharjevem učbeniku.

nekatero člane vodstva slovenskega Sokola, lahko rečemo, da “brez Masaryka” ne bi bilo niti “takega” Rostoharja, niti vsega, kar je Rostohar naredil za češko, moravsko in slovensko psihologijo. Tudi Plečniku je odprl pot v Prago in Praga je tedaj pomenila enega kulturnih evropskih centrov. Masaryk **je** (bil) častni doktor Univerze v Ljubljani in “masarikovci” so zelo pomemben del slovenske identitete in zgodovine. Narod, ki se ne zaveda najbolj pomembnih elementov svoje identitete, je slep na več kot eno oko: v takem primeru lahko njegovo aktualno identiteto tvori “socialni” oz. “kolektivni spomin”, ki temelji na zelo selekcioniranih informacijah in “brisanju” tistih spominskih sledi, ki osvetljujejo pogled na nekatere bistvene poti, “prehojene” v zgodovini določenega naroda. Taki “blanki” v datoteki spomina omogočajo svojevoljna programiranja vnaprej ter interpretiranja “za nazaj”: vse odvisno od trenutne volje do moči tistih, ki jo imajo v obilici. Tistim, ki jim je narod resnično pri srcu, se lahko utrne vprašanje, za kakšno identiteto pri tem pravzaprav gre.

Ime T. G. Masaryk je torej *skupni imenovalec* nekaterih, za slovensko (pol)preteklo zgodovino in sedanjo narodno identiteto *bistvenih*, kulturnih, znanstvenih, političnih in nacionalno izjemno pomembnih pojavov. Nobe no drugo ime jih ne more izraziti jasneje, krajše in bolj jedrnato. Gre torej za: masarikovce (Dermota, Lončar itd.), takratni Sokol oz. pomemben del vodstva takratnega Sokola; Rostoharja in njegove vloge v slovenski znanstveni, kulturni in politični zgodovini; Plečnika in njegove uveljavitve v Pragi; mnoge posameznike, tako ali drugače povezane z vrednotami in konceptom Masarykovega dela.

Vse, kar je bilo omenjeno, predstavlja tudi *zgodovino* in v *sedanjosti učinkujočo zgodovino* (= sedanost) slovenske vpetosti v Evropo: ne pozabimo, da je bila Češkoslovaška republika njenega prvega predsednika takrat ena ekonomsko najrazvitejših dežel sveta in briljantna demokracija z mnogovrstnimi izrazi političnega pluralizma. T. G. Masaryk je torej skupni imenovalec, *najkrajše in hkrati najbolj vsebinsko polno poimenovanje za tisti del slovenske zgodovinske dinamike, ki je bil povezan s takrat najodličnejšim vrhom tistih evropskih vrednot, ki so tudi danes najbistvenejši atributi njene identitete*. Hkrati pa je T. G. Masaryk simbol oz. skupno ime za tisto slovensko zgodovinsko dinamiko, ki se je v Evropo, evropska sodelovanja vključevala *enakopravno* ali pa celo z lastno iniciativnostjo, vsekakor zelo uspešno. Ime T. G. Masaryk pa je simbolično še z enega vidika: med obema vojnama, zlasti pa v 30-ih letih, je bila to na velikem delu Evrope edina demokracija, obkrožena s Pilsudskim, Hortyjem, Antonescujem, z že uveljavljeno masovno industrijo umorov stalinizma in uveljavljajočim se nacizmom. Otok demokracije sredi bolj ali manj globokega in razburkanega totalitarističnega morja je bil in ostane vedno demokratična vrednota in opozorilo, kakšne viharje je že previharila Evropa: danes se morda

tudi celo preveč pozablja, da je bil ravno Masaryk eden prvih konceptualizatorjev in spodbujevalcev evropskega združevanja - v zvezi s tem je imel celo natančnejše "predstave" oz. odgovore na vprašanja "kdo, kaj, kako, čemu".

Društvo T. G. Masaryka, ki v Sloveniji "uradno" deluje od l. 1995, je ustanovil dr. Vojan Rus, ki je z lastno komplementarnostjo, osebnostjo, znanjem in demokratično orientacijo (prepoznaven skozi svoja znanstvena in življenjska dela - predpogoj je seveda njihovo predhodno poznavanje) dojel njegovo vlogo in pomen, ki se kot ista iztočnica istočasno preliva skozi duhovne, znanstvene, kulturne in politične prostore Slovenije, Češke, Evrope in tudi širše.

Na ta način Društvo T. G. Masaryka na eni strani vsebinsko oživlja večdimenzionalno simboliko svojega imena, o kateri je "tekla beseda" pred nekaj odstavki, na drugi strani pa isto društvo, ravno na osnovi vsebinskih iztočnic, ki jih omenjena simbolika predstavlja, med drugim razvija koncept in prakso duhovnega razvoja, ki v 2. polovici 90-ih let pomeni v bodočnost orientirano socialno inovacijo, temelječo na duhovni svobodi ter interdisciplinarnosti in na evropskih vrednotah svobode, pravne in socialne države ter človekovih pravic v najširšem pomenu ter demokracije.

:::VIRI

- Brožek, J. & Hoskovec, J. (1995). *Thomas Garrigue Masaryk on Psychology*. Prague: Charles University.
- Gantar Godina I. (1997a): Zakaj so slovenski realisti (Masarykovci) leta 1907 vstopili v jugoslovansko socialnodemokratsko stranko? *Anthropos*, 29, 1-3, str. 53 – 62
- Gantar Godina, I. (1997): Critical views of Masaryk's "The Czech Question" in Slovene Political Writing. Sto let Masarykovy Česke otázky, Praha: Ustav T. G. Masaryka, str. 225 – 230.
- Gantar Godina, I (1997 b). T. G. Masaryk kot mislec in Slovenci. V Vojan, Rus (ur.): *Etika in morala v sodobni družbi* (str. 57 - 65). Ljubljana: Društvo T. G. Masaryk za filozofsko antropologijo, etiko ter za humanistične in družbene vede & revija *Anthropos*, 1997.
- Giddens, A. (1970). Introduction to the book: Masaryk, T. G. (1970). *Suicide and the meaning of civilization*. Chicago and London: The University of Chicago Press, xix – kli.
- Masaryk, T. G. (1970). *Suicide and the meaning of civilisation*. Chicago and London: The University of Chicago Press; (originally published as "Der Selbstmord als sociale Massenerscheinung der modernen Civilisation", Vienna, 1881).
- Jogan, M. (1997). Aktualnost Masarykovega razumevanja odnosov med spoloma konec 20. stoletja. V Vojan, Rus (ur.): *Etika in morala v sodobni družbi* (str. 25 – 27). Ljubljana: Društvo T. G. Masaryk za filozofsko antropologijo, etiko ter za humanistične in družbene vede & revija *Anthropos*.
- Karnik, Z., T. G. Masaryk a česko – německá vyrovnávací jednání v předvečer Velké války. In: *Sto let Masarykovy česke otázky*, Ustav T. G. Masaryka, Prague, 1997, p. 72 – 81.
- Masaryk, T. G., *Světová revoluce*. Praha: Čin a Orbis, 1925.
- Masaryk, T. G. (1994). *Nova Evropa*. Brno.
- Masaryk, T. G. (1995/ 96). *Rusko a Evropa*. I, II, III. Praha.
- Opat, J. (1993). Masarykovo evropanství jako pojem a politický program. In: *Masarykuv sborník*, Praha: ÚTGM, str. 36 - 46
- Rostohar, M. (1964). *Osnove socialne psihologije*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Rus, Josip Andrej (1989). Pričevanja in spomini. Ljubljana: 1989.
- Rus, V. S. (2005, ur.): Slovene Association T. G. Masaryk in Prague 2002 - Collection of Slovene contributions on the international conference with the title "Czechs and Germans in concepts and politics of T. G. Masaryk ("Češi a Němci v pojetí a politice T. G. Masaryka", Prague, December, 2002).
- Rus, V. S. (2005): Predlog za ustanovitev Centra za sokolske študije in razvoj kot temeljni gibalni cilji sekcije za sokolske študije društva T. G. Masaryk in sokolskega društva Lipa v ustanavljanju (str. 97 – 104); v V. S. Rus (ur.). *Sokol: včeraj, danes, jutri / Obletnice, doprinosi, pomeni*. Ljubljana: Slovensko Društvo T. G. Masaryk.
- Rus, V. S. (2006): poročilo o delovanju slovenskega Društva T. G. Masaryk in o (mednarodnih) odmevih njegovega dela, *Anthropos*, 38, 1 – 2, str. 235 - 242
- Rus, Vojan (1997). T. G. Masaryk, Little Nations and Modern International System. *Sto let Masarykovy Česke otázky*, Praha: Ustav T. G. Masaryka, str. 202 - 208
- Rus, Vojan (1997). Realnost krščanskih temeljev nove Evrope. V Vojan, Rus (ur.): *Etika in morala v sodobni družbi* (str. 361 – 380). Ljubljana: Društvo T. G. Masaryk za filozofsko antropologijo, etiko ter za humanistične in družbene vede & revija *Anthropos*, 1997.
- Soubigou, A., *Thomas Masaryk*. Paris: Fayard, 2002.
- Vitochova, M., Kjer, J. in Všetečka, J. (1998). Prague an historic town. Prague. V Raji.
- Zumr, Josef (1997). Thomas G. Masaryk – Filozof humanosti in demokracije (nujnost njegove misli za Srednjo Evropo). V Vojan, Rus (ur.). *Etika in morala v sodobni družbi* (str. 43 – 47). Ljubljana: Društvo T. G. Masaryk in časopis *Anthropos*.

